

KRATOVO 2015

Mednarodni festival etnološkega filma, 2.–4. oktober 2015

Po zaključku četrtega festivala v Kratovu lahko upravičeno ugotovimo, da v Makedoniji končno živi pravi mednarodni festival etnološkega filma. Obdržal se je kljub vsakoletnim negotovostim in turbulencam, ki so jih prestajali organizatorji oziroma Makedonsko etnološko društvo.

Najbolj negotov dejavnik festivala je financiranje, ki je vsako leto minimalno, letos pa je celo popolnoma umanjalo, tako da so si gosti v glavnem sami plačali udeležbo na festivalu. Kljub temu je prišlo več domačih in tujih gostov iz Hrvaške, Slovenije, Nemčije in Italije. Vendar pa so letos – za razliko od preteklih let – na festivalu manjkala znana imena, predavatelji, ki bi govorili o svojih osebnih izkušnjah, o splošnih konceptih ustvarjanja etnografskih filmov in o delu v vizualni antropologiji. Doslej so na festivalu v Kratovu sodelovali pomembni avtorji, ki so govorili o ustvarjanju etnografskih filmov ali o načinih obravnavanja in hranjenja teh filmov v ustanovah in deželah, iz katerih so prihajali. Na prvem festivalu leta 2012 sta bila predavatelja Naško Križnar iz Slovenije in Radoslava Ganeva iz Bolgarije. Govorila sta o stanju in obravnavanju vizualne antropologije v njunih deželah. Na drugem festivalu leta 2013 so bili predavatelji Giovanni Kezić iz Italije, Colette Piauxt iz Francije, ena od starost francoske vizualne antropologije, in Steev Meyknecht, znani vizualni antropolog iz Nizozemske. A kljub odsotnosti »velikih imen« iz sosodstva ali sveta se je filmski etnološki dogodek ne samo ohranil, temveč je pretekel še en uspešen krog in obdržal festivalski tempo. Oba festivalska dneva sta bila zapolnjena s programom, prikazanih je bilo 25 filmov. Letošnji selektor je bil – kot tudi prejšnja leta – Vladimir Bocev, ki je hkrati pobudnik in organizator festivala. Bocevu kot izkušenemu in najbolj znanemu vizualnemu etnologu v Makedoniji se je pri selekciji občasno pridružil njegov glavni podpornik in sodelavec Zorančo Malinov, predsednik Makedonskega etnološkega društva.

Med merili za sestavo letošnjega programa je bila na prvem mestu zahteva, da filmi prikazujejo sestavine etnološko-antropoloških tem, da so dramaturško urejeni ter vizualno in tehnično korektni. Po tematiki so nekateri filmi blizu lokalni ali regionalni kulturi, spet drugi so bili izbrani po ravno nasprotnem načelu, torej ker so prikazovali raznolikost oddaljenih in manj znanih kultur. Ena od prednosti letošnjega festivala je bila v tem, da starost prijavljenih filmov ni bila omejena, kar je sicer značilnost večine drugih festivalov etnološkega in dokumentarnega filma. Čeprav je bilo v Kratovu na programu največ novejših proizvodnje vizualne etnografije in antropologije, se je s prikazovanjem starejše produkcije vendarle odprla večja možnost programiranja.

S prikazovanjem filmov različnih avtorjev oziroma dobre stare produkcije etnografskih filmov je festival omogočil primerjalno analizo in celo rekonstrukcijo določenih pojavov in procesov. Primer starejšega filma na letošnjem festivalu je bil film *My family and me* (*Moja družina in jaz*) Colette Piauxt iz Francije, posnet leta 1983, iz serije filmov, ki jih je Colette ustvarila v severozahodni Grčiji. Protagonist filma, 13-letni Tanasaki, ki živi z babico in dedom, ker starši delajo v Švici, bi bil lahko katerikoli deček s širšega balkanskega območja, kjer je razširjeno začasno delo v tujini. Ta pojav je še posebej značilen za Makedonijo v drugi polovici 20. stoletja.

Preden navedem naslove filmov in avtorje v programu letošnjega festivala, ne da bi jih analizirala posamezno, naj jih razdelim v nekaj skupin: filmi naše ožje in širše regionalne okolice, mednarodna produkcija in filmi makedonske produkcije. Film iz širšega regionalnega območja so bili večinoma delo izkušenih in znanih avtorjev, kot na primer film *Making shingels* (*Izdelava šinkelnov*) Naška Križnarja iz Slovenije, ki sodi v serijo avtorjevih filmov o značilnih rokodelskih veščinah. Tu so bili tudi hrvaški filmi, dela sicer nam dobro znanih in uveljavljenih avtorjev uspešnih etnološko-dokumentarnih filmov iz televizijske produkcije: film *Children on sale* (*Otroci naprodaj*) v režiji Iva Kuzmanića in pa film *New Year on the island Biševo* (*Novo leto na Biševu*) v režiji Davorja Borića, ki je pri snemanju sodeloval z Ljiljano Šišmanović. Gre za film s posebno poudarjenimi etnološkimi podrobnostmi, tišino in naravnimi zvoki.

Mednarodna produkcija je bila kot vedno pisana, tako po tematikah kot po državah snemanja. Od nam znanih imen vizualne antropologije bi omenila dve kratki, a odlični stvaritvi. Ena je film Italijana Micheleja Trentinija *The dubble walk of the Joaldunak* (*Dvojni sprehod Joaldunaka*), ki je bil posnet v Španiji. Druga stvaritev je film Petra Crawforda iz Danske *Feeding the pigs* (*Hranjenje svinj*), ki ga je posnel v Melaneziji na Pacifiku.

Iz portugalske, španske in južnoameriške produkcije – te so bile na festivalu najštevilčnejše zastopane – so bili prikazani filmi *Sculpting the spirit* (*Klesanje duhov*), odličen film režiserja Luisa Correia in Noemie Mendelle iz Portugalske, posnet v Gvineji Bissau; film *Out of focus* (*Izven pozornosti*) z najbolj poudarjeno antropološko-sociološko tematiko je prikazoval zaporniško zgodbo mladotletnikov v režiji Adriana Arce in Antonia Ziriona iz Mehike; prikazan pa je bil tudi film o zahodnoafriških priseljencih v Španiji *Mount Zion, the story I live* (*Gora Zion, zgodba, ki jo živim*) v režiji treh avtoric iz Španije Franceske Rauchi, Franceske Correr in Irene Beydal del Castano. Film *Melting pot* (*Topilni*

* Elizabeta Koneska, mag., muz. svet., N.U. Muzej Makedonije, Josif Muhajlović br. 7, 1000 Skopje, Makedonija; elizabeta.koneska@yahoo.de.

lonec) v režiji Marte Salete iz Španije je odlična primerjava med »človeškimi stolpi« v Kataloniji in Indiji. V filmu iz Bolivije *To work is to grow* (*Delati pomeni odrasti*) v režiji Lea Klaueja iz Norveške je odlično predstavljena zgodba o mladoletnikih, ki služijo za vzdrževanje svojih družin. Filma, ki sta bliže dokumentarni produkciji, sta *Salmon, bears, love* (*Losos, medvedi, ljubezen*) v režiji Christopa Boekela iz Nemčije in film *The African – Baluchi trance dance* (*Afriški ples transa Baluchi*) v režiji Behnaza Mirzaija iz Irana. Film z izrazito sociološko-antropološko tematiko *Fighting for nothing to happen* (*Boj, da se ne bi nič zgodilo*) v režiji Nore Wildenauer iz Nizozemske je bil posnet v Indoneziji. Iz ustvarjalne romunske produkcije smo videli še eno dokaj dolgo zgodbo o Romih in o enem od njihovih značilnih poklicev Adriana Nikolaeja Furtune *A spoon's story* (*Zgodba žlice*). Film *Gastro nomads* (*Gastro nomadi*) v režiji Annabel Huijboom iz Velike Britanije je sodobna gastronomska zgodba o ženah iz različnih delov sveta, ki živijo v živopisnem Londonu.

Na koncu bi izpostavila film, ki je po mojem mnenju prava antropološka mojstrovina in je na kratovskem festivalu med sicer maloštevilnim občinstvom vzbudil veliko čustvenih odzivov. To je povzročil film *Niko's way* (*Nikov način*) v režiji Giorgia Tskhvediana iz Gruzije, v katerem so zgodba, dramaturgija in način snemanja izjemno dobro usklajeni. Film prikazuje dilemo mladega učitelja, ali naj ostane na vasi in uči gruzijski jezik ali naj se vrne domov v mesto.

Iz mednarodne produkcije bi s posebnim zadovoljstvom izpostavila dva začetniška filma, odlični vizualnoantropološki stvaritvi in šolska primera celovitega avtorstva. To sta film nemške produkcije *Alpine rings linger* (*Alpski prstani lebdi*) avtorice Fumi Takayanagi iz Japonske, posnet na kravji planini v avstrijskih Alpah, in film *Blog + film*, urbana zgodba dekliškega vsakdanjika avtorice Neže Vodopivec, ki je nastala na znani Poletni šoli vizualne etnografije v Sloveniji.

Na festivalu je bilo prikazanih šest filmov makedonske produkcije. To je skladno z željo festivala, da prikaže dela domačih, zlasti mlajših avtorjev in jih s tem motivira za nadaljnje delo. Film *Pursuit of luck* (*Iskanje sreče*) je delo zelo plodovite režiserke dokumentarnih filmov Marije Djidjeve, ki obravnava zanimivo in aktualno temo našega širšega balkanskega območja, tj. neoženjene moške, ki v iskanju soproge potujejo v Rusijo.

Vladimir Bocev podeljuje diplomo Ivu Kuzmaniću.
Foto:

Naslednje režisersko ime je Ljupčo Petrovski, avtor kratkega filma *After the end* (*Po koncu*), ki prikazuje izumiranje znane vasi Malovište pri Bitoli. Preostali štirje filmi so delo etnologov. Film *The celebration of St. Tryphon in Novo Selo – Shtip* (*Proslava sv. Trifuna v štipskem Novem Selu*) v režiji Trajana Ristovskega gradi v glavnem na pripovedovanju informatorjev. Film *Towers* (*Stolpi*) v režiji Vladimira Karadjoskega pripoveduje o postavljanju »človeških stolpov«, podobnih španskim, o šegi, ki poteka na drugi dan velike noči v Makedonskem Brodu. Film *Marko's well* (*Markov vodnjak*) v režiji Valentina Ilievskega je film o enem od svetih mest v Kumanovu. Film *Bektashi – enter and see!* (*Bektaši – vstopi in poglej*) v režiji Elizabete Koneske pa prikazuje najštevilčnejšo turško skupnost bektašev v vasi Kanatlarci. Produkcija etnoloških filmov v Makedoniji se žal trenutno ne more pohvaliti z novimi avtorji in novimi kakovostnimi deli.

Zakaj festival ravno v Kratovu? Kaže, da je dobro sodelovanje med Muzejem v Kratovu in Makedonskim etnološkim društvom, pobudnikom in organizatorjem, model, ki odlično deluje. Tu je tudi prednost malega kraja in pristnih odnosov med domačini, gosti in udeleženci festivala. Tako je tudi v primerih že dobro uveljavljenih festivalov v Beogradu, Ljubljani, Trentu in drugod.

Zaželimo organizatorjem, da še naprej ohranjajo navdušenje, a da pridobijo boljše pogoje za delo pri jubilejnem petem festivalu leta 2016! To bo dokončno utrdilo obstoj Mednarodnega festivala etnološkega filma Kratovo.